

Ingen kris vad gäller stödet för demokratin i Sverige

Dagens Samhälle den 21 december 2016

Det har varit ett turbulent år för västerländska demokratier. I Storbritannien valde folket att gå emot politikernas vilja och röstade ja till att lämna EU, medan amerikanerna valde Donald Trump till president efter en kampanj där det politiska systemet utmålades som riggat och korrupt. Överallt verkar det demokratiska etablissemanget befinna sig i kris.

Detta har i sin tur givit upphov till en diskussion om demokratin hälsa. Den globala utvecklingen var länge positiv i Freedom House Index – ett mått på länders liberaldemokratiska status – men sedan 2005 har trenden varit negativ.

I väst har demokratin dock varit stabil. En negativ utveckling i Östeuropa till trots rankas alla länder i EU fortfarande som ”fria”. Hittills har inga västländer dragits med i den antidemokratiska våg som sveper över världen.

Men frågan är hur länge det går att undvika. För ett par veckor sedan florerade skräckinjagande siffror från World Values Survey – med basis i statsvetenskaplig forskning – som påstås visa ett sjunkande stöd för demokratin i bland annat Sverige. En varning för vad som komma skall, enligt många.

Denna slutsats är dock rätt märklig. Analysen fokuserar nämligen huvudsakligen inte på förändringar över tid, utan på skillnader mellan olika generationer i samma undersökning.

År 2011 uppgav 59 procent av svenska 80-talister att det är ”mycket, mycket viktigt” att leva i ett land som styrs demokratiskt – det mest positiva svarsalternativet av tio möjliga – vilket bör jämföras med 80-86 procent bland 30-, 40- och 50-talisterna. Jag kan lägga till ytterligare en skröksiffra: endast 50 procent av svenska 90-talister anser att demokrati är ”mycket, mycket viktigt”.

Men detta betyder inte att stödet för demokrati har sjunkit, utan signalerar kanske framförallt att demokrati och politik känns viktigare när man blir äldre. Baserat på de attityder som kan jämföras över en längre tid verkar svenskarnas stöd för demokrati om något faktiskt ha vuxit.

Exempelvis ökade andelen som tycker att det är ”mycket bra” att ha ett demokratiskt politiskt system – det mest positiva svarsalternativet av fyra möjliga – från 61 procent till 71 procent mellan 1996 och 2011. Bland svaranden under 30 år var andelen exakt 61 procent vid bägge tillfällena.

Samtidigt har andelen som ger åtminstone visst stöd för ”en stark ledare som inte behöver bekymra sig om riksdag och politiska val” legat still över samma period, både generellt och bland svaranden under 30 år.

Inte heller har förtroendet för samhällsinstitutioner av vikt för demokratin undergrävts i ett längre perspektiv. Istället ökade faktiskt förtroendet för pressen, riksdagen och domstolarna mellan 1981

och 2011. Siffror från SOM-undersökningen tyder inte heller på att attityder till demokratiska institutioner har försämrats i ett längre perspektiv.

Detta betyder inte att allt är frid och fröjd; Sverigedemokraternas opinionssiffror tyder på att ett starkt missnöje med politiken har fått rot. Det finns många saker att oroa sig över i den svenska samhällsutvecklingen – men sjunkande stöd för demokratin verkar inte vara en av dessa.

Gabriel Heller Sahlgren